

s. Marijana Mohorić

Međusobno poznavanje i prihvaćanje generacija unutar redovničke zajednice

Izvorni znanstveni rad

Uvod

U našim zajednicama međugeneracijski odnosi su konstitutivni elementi naše svakodnevice. Živimo u zajednicama koje imaju članove različite dobi, stoga sam početno predloženi naslov¹ - Međusobno poznavanje i prihvaćanje generacija - mlađih i starijih - unutar redovničke zajednice – odlučila skratiti u izričaju, a proširiti u obradi teme koja želi obuhvatiti, ne samo mlađe i starije, nego i članove srednje zrele dobi koji u našim zajednicama često imaju vrlo odgovorne službe.

U obradi teme pretpostavit će se teološki principi na kojima se temelji svaki govor o redovničkom zajedništvu (usp. BŽUZ, br. 8-10; VC, br. 14-40), a posebna će se pozornost dati psihosocijalnim aspektima međugeneracijskih odnosa kao i temeljima njihova pozitivnog razvoja unutar redovničke zajednice. Prije toga samo nekoliko prethodnih napomena koje će nam pomoći razmišljati o temi unutar konteksta naše, ali i šire crkvene stvarnosti.

1. Prethodne napomene

Posvećeni život je zajedno sa cjelokupnom crkvenom stvarnošću uvučen u procese tranzicije i postkonzilske obnove koja je još uvijek u tijeku. U svim zapadnim zemljama većina redovničkih zajednica prolazi kroz vrhunac kriznog razdoblja u procesu obnove, koja se u različitim kontekstima različito shvaća i provodi. Ono što se ponegdje zaboravlja jest cilj reforme. „Za razliku od uvođenja novotarija, obnova podrazumijeva duboko jedinstvo; ona ne dodaje nešto strano i izvanjsko. Za razliku od revolucije ili transformacije, obnova poštuje i zadržava suštinu onoga što je ranije postojalo. Za razliku od razvoja, ona podrazumijeva da je nešto pošlo krivo te da treba biti ispravljeno.“² S obzirom na taj cilj Crkva nas ne prestaje poticati da ne zabora-

¹ Predavanje predloženo od Povjerenstva za redovnice pri Riječkoj nadbiskupiji, održano 15. travnja 2012.

² F. RODE, Obnova redovništva uz pomoć prave hermeneutike, u: <http://www.franjevci-split.hr> (27.3.2012).

vimo izvor našeg posvećenja, ali nas jednako tako potiče da si u konkretizaciji posvećenja pomognemo, među ostalima, i dostignućima humanističkih znanosti. Taj savjet temelji se na (post)koncilskoj teološkoj misli koja je uvažila „autonomiju ovozemnih stvarnosti“ (usp. GS, br. 36), ali i na iskustvu prvih godina postkoncilске obnove. Poslušajmo jedno svjedočanstvo bivšeg vrhovnog poglavara bosonogih karmelićana:

„Jedan redovnik u XVI. stoljeću je govorio: ‘Tko je svet?’ – i odgovarao: ‘Onaj koji opslužuje.’ ‘Tko je svetiji?’ - ‘Onaj koji još bolje opslužuje.’ ‘A tko je najsvetiji?’ - ‘Onaj koji najsvršenije opslužuje.’ (...) A što se dogodilo s Drugim vatikanskim saborom? (...) Kad su pukle strukture, našli smo se u gorem položaju nego što smo bili prije. Zatim je nastupilo vrijeme idealizacije: govorilo se o zajednici utemeljenoj na dijalogu među zrelim osobama. Ispočetka je dobro išlo, ali bez barem minimuma struktura koje trebaju pomoći nadvladati individualizam, nastavilo se jednako. Danas smo pak svi, barem teoretski uvjereni da stvari moramo postaviti na pravo mjesto, osobito one koje su presudne za naš život, kao što su međusobna komunikacija i apostolat. Redovnička zajednica je u prvom redu – a nadam se da to ipak nikako nismo smetnuli s uma – ljudska zajednica a zatim kršćanskazajednica. Bili smo navikli govoriti o redovničkim zajednicama kao da su po sebi ostvarene i često smo previđali da najprije trebaju biti kršćanske zajednice. A da bismo bili kršćanska zajednica moramo usvojiti psiho-sociološke zakonitosti koje od jedne grupe čine ljudsku grupu. Ako ta ideja nije u nama duboko ukorijenjena, svoje probleme nećemo nikada uspjeti riješiti, pa niti molitvom. Htjeli smo početi gradnju od krova, tj. od redovničke zajednice a da nismo mislili na kršćansku zajednicu ni na ljudsku zajednicu s njezinim zakonitostima.”³

Danas ne manjkaju publikacije o teologiji redovništva, o duhovnosti posvećenog života, ali sve više ima i onih koji teološke ideale nastoje u svojim studijama približiti ljudskim aspektima u življenju našeg posvećenja.⁴ Da je pred nama još dugačak put povezivanja ideala i stvarnosti, potvrđuje i činjenica da je u našim prostorima teško pronaći jednu ozbiljnu studiju koja uvažava interdisciplinarnost u obradi tema o redovništvu. S obzirom na našu temu, ne može se nijekati da postoji određena svjesnost, na to, uostalom, upućuje i interes organizatora koji su predložili temu. Međutim, indikativno je što se, pritom, naglašava kao temeljni izazov. Tako je, recimo, i bivša predsjednica UVRP-ca, s. M. Maria-Ana Kustura SMI, na Prvom međunarodnom susretu konferencija viših redovničkih poglavara i poglavarica s područja bivših komunističkih zemalja, održanom u rujnu 2010. u Dubrovniku, održala jedno zanimljivo predavanje u kojem je naglasila:

„Mladi koji dolaze u zajednice često su iz obitelji koje su ih jako malo, ili nikako, podučile o vjeri. Od njih se, po dolasku u zajednicu, zahtijeva velik iskorak kako

³ C. MARCCISE, Putovima Gospodnjim. Duhovne vježbe u karmelu, UPT, Đakovo 1994, str. 90-91.

⁴ G. COLOMBERO, Od suživota do bratstva, Tevizija, Zagreb 2005, str. 11.

bi se prilagodili. Takav iskorak je njima teško napraviti. Onda smo mi, stariji, često spremni odustajati od nekih naših vrijednota kako bismo se njima prilagodili, no nisam sigurna da je to uvijek dobro – ni za njih ni za nas. Našemu redovništvu malo nedostaje žara za onim što želimo svjedočiti. Imam osjećaj da smo se umorili. To su naši nutarnji izazovi.“⁵

Samo nekoliko dana poslije moglo se čitati na internetskim portalima kako novinari „obrađuju“ neke „probleme“ unutar redovničkih zidina i to na vrlo neprimjeren način i obavješćuju javnost o navodnim skandalima između mlađih i starijih, odnosno autoriteta i mlađih sestara, a sve bez mogućnosti provjere informacija. I onda za komentare o svojim tvrdnjama traže ljude koji im odgovaraju i potvrđuju problematike, a izvješće zaključuju s konstatacijom kako „Vatikan nastavlja istragu“.⁶ Mi o ovom možemo zauzeti jedan zreli i odgovoran stav kao i o svim medijskim izvješćima, napose onima koji se tiču katoličke Crkve. Ne možemo osporiti da na našim prostorima postoji svjesnost o ovoj problematici i to unutar crkvenih krugova. U zapadnim zemljama, međutim, postoje i znanstvena istraživanja u svrhu odgovarajućeg suočenja s izazovima koji iz nje proizlaze. Naime, zajednice se usuđuju podvrgnuti istraživanjima u pogledu predložene i željene reorganizacije života i apostolskog djelovanja (usp. BŽUZ, br. 67). Ta istraživanja ukazuju više od zahtijeva prilagodbe novih zvanja.⁷ U

⁵ Međunarodni susret konferencija viših redovničkih poglavara i poglavarica u Dubrovniku, u: <http://www.redovnici.hr> (6.9.2010)

⁶ Usp. Poglavarice hrvatskog samostana zlostavljale redovnice, u: <http://www.javno.hr/news/> (10.10.2010.)

⁷ Prema rezultatima obrade podataka mladi danas znaju u svojoj dobi mnogo više nego su to znale prijašnje generacije u istoj dobi, prijatelji su kvalitete života i nadvladavanja neimaštine i patnje, na moguća rješenja gledaju sa više alternativa, vole biti protagonisti ostvarenja svoga života, unaprijed definirana životna poslanja bez njihova sudionništva čine im se ukalupljenije, a dijalog nezaobilazni postupak u zajedničkom donošenju odluka; za njih ostvarenje zvanja nije uključenje u jedan sustav, nego uključenje u jedan kontekst u kojem mogu ugraditi u službu Kraljevstva Božjeg ono što jesu i još mogu razviti s obzirom na svoje talente i potrebe vremena. Ako već postoji jedan sustav koji je, ipak, nužan zbog organizacijskih aspekata života, mladi očekuju da on bude transparentan i da funkcionira skladno; kada naiđu na odviše vertikalne načine, ponajviše hijerarhijske, diktirane od osoba koje se koncentriraju na odluke s visokom dozom krutosti i potragom za učinkovitošću, tamo mladi shvate da se vrijeme zaustavilo, da njihova kreativnost i spontanost riskira biti ne vrijednovana, da je tamo životni prostor uzak te da je rješenje samo jedno - bijeg! Kao glavni razlog napuštanja redovničke zajednice u mlađih redovnika navedeni su teški i ne značajni odnosi u zajednici, te nejasan karizmatički identitet i njegov ne razvoj; dok su kao faktori pozitivnog uključanja u zajednicu i njezino poslanje navedeni srdačno međusobno prihvaćanje, adekvatna formacija, snažan duh pripadnosti, entuzijizam svih članova u poslanju, vrijednosti karizme provodeni u apostolska djela, duhovno praćenje mlađih, trajno učvršćivanje motivacija za redovnički poziv, dobra komunikacija na svim nivoima, kreativno osmišljeno vrijeme zajedničke molitve, efikasna programacija zajedničkog života i djelovanja, intenzivan i interesantan rad u apostolatu, suradnja s laicima, prijateljstvo s nekim subratom ili susestrom od povjerenja. Usp. A. CENCINI, *I giovani sfidano la vita consacrata. Interrogativi e problematiche*, Paoline, Milano 1996; J. M. ALDAY (ur.), *Passare il testimone. Il rapporto tra generazioni nella vita consacrata*, Ancora, [s.l.], 2007; MION R. (ur.), *Generazioni di religiosi e vita consacrata*, LAS, Roma 2008.

skladu s rezultatima, zajednice su si dale truda raditi na mnogo temeljnijim značajkama obnove, doli programiranja kako mlade uklopiti u postojeće strukture ili uočavati ono u čemu stariji popuštaju. Pritom, nije riječ da se mladi jednostavno prilagode, a stariji ostaju u svojim uvjerenjima, ne radi se o popuštanju ili nepopuštanju u dosadašnjim načinima življenog zajedništva niti apostolskog djelovanja. Radi se o izazovu obnove in capite et in membris, u kojoj treba odmjereno birati ciljeve prema kojima će se mijenjati (ne)stvarnost našeg zajedništva u duhu predložene obnove i u svrhu smisla našeg posvećenja.⁸

Takav pristup problematici zasigurno je radikalniji i temeljit, dugotrajan i u neku ruku bolan, ali i plodonosan, jer omogućuje postupno ostvarenje obnove zajednica i uključenje svih članova u taj proces.⁹ U okviru ovih napomena preostaje nam pristupiti temi tako da nam njezina obrada bude koliko-toliko korisna, pa krenimo od općeg uvida u stvarnost dobne strukture naših zajednica i životnog ciklusa članova unutar nje.

2. Dobna struktura redovničkih zajednica i životni ciklus njezinih članova

S obzirom na ove prethodne naznake, možemo si postaviti jedno pitanje koje nam može pomoći da usmjerimo svoje misli tamo gdje možemo pronaći neke općevažne naglaske s obzirom na temu, a koje nam recimo mogu pomoći i onda ako se u našim zajednicama ne pokreće proces radikalne obnove u kojoj se uvažava doprinos svih znanosti koje nam Crkva toplo preporučuje konzultirati. Dakle, što nam to može pomoći ako mi pojedinačno, bez obzira je li mlađe ili starije, želimo bolje razumjeti i prihvatiti jedna drugu?

S obzirom na našu temu važno je reći da stvarnost naših zajednica karakteriziraju tri činjenice, međusobno usko povezane: 1. Pad broja novih članova; 2. Nedovoljna generacijska razmjena; 3. Povećanje prosječne starosne dobi (usp. VC, br. 63).

Ovo stanje uvelike utječe na mnoge aspekte redovničkog života i poslanja. Životni ciklus zajednica u kojima, recimo, nedostaje članova srednje zrele dobi ne samo da utječe na razvoj odnosa, nego izravno utječe i na razvoj i sazrijevanje mladih koji ulaze u te zajednice, budući da nedostaje jedan od elemenata uravnotežene generacijske razmjene. Bili smo, uglavnom, navikli razlikovati u našim kontekstima ove dobne grupe: mladi, oni srednje zrele dobi, oni starije zrele dobi i oni stariji. Danas se ove dobne skupine još više diferenciraju i nije uvijek ni posve jasno kako tko, pritom,

⁸ Usp. M. MOHORIĆ, Studijski seminar o postkoncilskoj redovničkoj obnovi, u: <http://www.sestre-scj.hr> (1.4.2012)

⁹ Usp. M. O. LLANOS, *La vita consacrata nel postconcilio. Tra novità e ridimensionamento*, LAS, Roma 2012.

postavlja dobnu granicu i s obzirom na koje kriterije. S druge strane, sve se više produbljuje „generacijski jaz“ zbog nepostojanja određenih dobnih skupina, a zaoštreno se povećava generacijska razlika - stariji/mlađi, barem tamo gdje ima zvanja.¹⁰ Pored toga mentalna razlika između dviju generacija sada je veća nego u prijašnjim vremenima. Naljepnice ‘stara generacija’ i ‘nova generacija’ danas su u najmanju ruku varave. U toj situaciji zahtjev za što uravnoteženijim razvojem, osobnim i zajedničkim, stavlja pred sve članove zajednice brojne izazove.¹¹ Ti izazovi povezani su i sa konkretnim stanjem u našim zajednicama, situacijom u širem socio-kulturnom kontekstu, sa zakonitostima rasta i razvoja, osobnog i zajedničkog.

Ako recimo iz konteksta naših zajednica izdvojimo tri dobne skupine: odrasla mlađa dob (20-25-35 godina), odrasla zrela dob (35-45-65 godina) i starija dob (od 65 godina) onda ćemo već samim poznavanjem pojedine dobi moći doprinijeti većem razumijevanju osoba i poboljšanju međusobnih odnosa. Ovi stadiji u duhovnoj se literaturi ponajviše uspoređuju sa godišnjim dobima, što dočarava različite razvojne faze jednog životnog ciklusa, ili primjerice sa uspinjanjem na uzvišicu, prilikom čega se označuje progresivnost u sjećanju navika da se prilikom hoda možemo uvijek adekvatno suočiti s izazovima. U temelju tih predodžbi stoji činjenica da osoba, iako biološki recimo to tako stari, psihološki i duhovno kontinuirano sazrijeva. Prema nekima to sazrijevanje postiže se nadvladavanjem egzistencijalnih kriza pojedine dobi.¹² Kriza nastaje interakcijom želja i mogućnosti pojedinca sa zahtjevima okoline specifičnih za svaki pojedini razvojni stadij. Svaka kriza ima pozitivne i negativne aspekte (stimulirajuće i ograničavajuće). Uspješno rješavanje krize podrazumijeva adekvatnu zrelost osobe i tome sukladne prilagodljive sposobnosti. U svakoj dobi svaka životna kriza je prekretnica između zdravlja i bolesti, razvoja i regresije u razvoju, pa i onom duhovnom. Pozitivnim rješenjem svakog od kriznih prijelaza osobe bi trebale postizati sve veću zrelost, koju je zapravo vrlo teško definirati.

„Značenje ljudske zrelosti složeno je kao i elementi koji čine osobu. Zrelost ima mnogo lica, poput prizme, jer je ljudska osobnost kao prizma. Više od jedne kvalitete ona je skup kvaliteta koje osobu osposobljavaju za snalaženje zahvaljujući vlastitom razumu i za hodanje svijetom vlastitim nogama. Nabrojiti ću one najvažnije; osjećaj odgovornosti, ravnoteža i realnost u vrjednovanju situacija i problema, moralna svijest, razborito povjerenje u samoga sebe, sposobnost dati i primiti ljubav, komunikativnost i društvenost, pouzdanost, sposobnost reći i slušati kritiku, primjerno pri-

¹⁰ Usp. HKVRPP, Statistika, u: <http://www.redovnici.hr> (1.4.2012.)

¹¹ Usp. G. STICKLER, *Prospettiva dell'invecchiamento della persona consacrata nella famiglia salesiana. Considerazioni psicodinamiche*, u C. Semeraro, *Invecchiamento e vita salesiana in Europa*, LDC, Leumann, Torino 1990, 251-268; G. GISMONDI, *Dialogo intergenerazionale: componenti e dimensioni culturali*, u: „Convivium Assisiense“ 3 (2001) 1, str. 77-108.

¹² Usp. B. GOYA, *Psicologia della vita consacrata*, San Paolo, Milano 1996, str. 271-293.

hvaćanje zapreka, neuspjeha i osjećaja krivnje, znati prihvatiti svoje i tuđe pogriješke, razborita kontrola zabrinutosti, neprijateljske agresivnosti i depresije. Na koncu otvorenost nadnaravnom u kojem osoba dolazi svome izvoru i svome ušću.¹³

Temu zrelosti se može pristupiti s različitih gledišta. Prema teoriji psihosocijalnog razvoja mi, sazrijevamo pozitivno rješavajući krize u pojedinim životnim stadijima.¹⁴ Tako npr. u šestoj fazi, koja obuhvaća mlado odraslo doba, čovjek razvija intimnost što predstavlja sposobnost za bliskost, ljubav i prihvaćanje rizika ranjavanja. Glavno pitanje na kojem sada odrasla osoba traži odgovor jest: Jesam li voljen i hoću li dijeliti svoj život s nekim? To se u većini slučajeva odnosi na odabir bračnog druga, ali i na blisku privrženost i ljubav koja ne mora imati romantičnu dimenziju. Međutim, ako se intimnost ne usvoji, umjesto nje razvija se izolacija koja se iskazuje na dva različita načina: promiskuitetnost ili isključenost. Autor ove teorije E. Erikson navodi da je ljubav jedino rješenje za ovu fazu, a definira je kao predanost i izručivanje sebe drugome usprkos toga što to zahtijeva, ponekad i samoprijegor. Ritualizacija proistekla iz ove razvojne krize je udruživanje tj. zajedništvo u životu i radu, a izopaćena ritualizacija je elitizam. Znamo da je to razdoblje života mladih koji ulaze u naše zajednice i uključuju se u procese početne formacije te prvih apostolskih djela. To je jedno kritično razdoblje obilježeno prijelazom u „situaciju pune djelatne odgovornosti. Važno je da mlade posvećene osobe podržava i prati brat ili sestra, koji bi im pomagali da žive u punini mladost svoje ljubavi i svoga zanosa za Krista.“ (VC, br. 70).

No, mladi nisu jedina generacija u našim zajednicama. Tu su i oni srednje zrele životne dobi. Oni žive u sedmoj, tj. najdužoj fazi, koja obuhvaća zrelo odraslo doba te se mogu pitati: Hoću li ikada učiniti nešto zaista vrijedno? Stvaranje (generativnost) naspram zastoja temeljna je oznaka krize ovog životnog stadija. U tom razdoblju čovjek treba razviti produktivnost koja obuhvaća stvaralaštvo, uspjeh i ostavljanje dobrog traga, ali i njegovanje osobnih veza unutar svog zvanja i zanimanja. U ovoj fazi se u čovjeku odvija i preokret uloge u odnosu na vlastite roditelje. Osobine koje treba razviti kako bi uspješno obavio ove zadatke su briga i staranje te sposobnost pružanja bezuvjetne i nesebične ljubavi koja ne očekuje ništa zauzvrat. Osnovna dilema srednje životne dobi je plodotvornost nasuprot sterilnosti. Plodnost znači brigu za dobrobit sljedeće generacije, ali i za prirodu društva u kojem će ta sljedeća generacija živjeti (prihvatiti odgovornost za sve ono što može unaprijediti i poboljšati određenu kulturu). Samo posjedovanje djece nije plodnost, plodnost je sve ono što jedna generacija predaje drugoj. Pojedinac tako razvija ljubav koja postoji sama po sebi – nije uvjetovana kvalitetom njezinog primatelja. Dok se ljubav u prošloj fazi odnosila samo na bliske veze (gdje se očekuje i nešto zauzvrat), ova faza obuhvaća više od toga. Odrasli koji ne razvijaju te vrline doživljavaju stagnaciju, preokupirani su sobom, osjećaju sla-

¹³ G. COLOMBERO, *Od suživota do bratstva*, Tevizija, Zagreb 2005, str. 45-46.

¹⁴ Usp. E. H. ERIKSON, *I cicli della vita, Continuità e cambiamenti*, Armando, Roma 1991, str. 7 i dalje.

bu povezanost s drugima i općenito daju vrlo slab doprinos društvu. To dovodi do gubitka osjećaja smisla i dolazi do onoga što nazivamo „krizom srednjih godina“. Nepovoljno rješenje krize ogleda se u zaokupljenosti samim sobom, brigom za vlastitu ugodu. Plodonosna ritualizacija sadrži iskustvo roditeljstva, produktivnosti, poučavanja, pomaganja, tješnja, prijenos vlastitih ideala, nasuprot iskrivljene ritualizacije koju nazivamo autoritizam (izopačeni oblik brige za drugoga). U ovom razdoblju i u redovničkom životu mogu se pokazati sva ova prava i kriva rješenja krize. „Tada je nužno pomoći posvećenim osobama srednje dobi da, u svjetlu Evanđelja i karizmatiskog nadahnuća, preispitaju vlastiti prvobitni izbor, ne brkajući ukupnost predanja s ukupnošću rezultata. To će omogućiti da se dade novi polet i nova motivacija vlastitom izboru. To je doba traženja bitnoga.“ (VC, br. 70)

Osma faza obuhvaća dob od 65 godina na dalje, kada se čovjek suočava s pitanjem: Jesam li proživio ispunjen život? Osoba koja je uspješno razriješila prethodne razvojne zadatke ulazi u ovaj stadij s velikim potencijalom da uspješno razriješiti novu razvojnu krizu. Stariji ljudi imaju potencijal za prijenos znanja, umijeća, vještina i iskustva. Naime, osoba stiče uvjerenje da je njezin/njegov život imao smisla i da je pređeni životni put bio jedinstven i neponovljiv. Ovakvo uvjerenje praćeno je stavom tolerancije i uvažavanjem razlika u životnim putovima drugih ljudi. U ovom razdoblju suočavanja s nadolazećim krajem života čovjek doživljava prihvaćanje uspjeha i promašaja, starenja i gubitka. Oni koji svoj život vide smislenim razvijaju potpun integritet osobnosti, a s time i mudrost. Pritom je moguće unaprjeđenje intelektualne snage i usmjeravanje energije na nove stvari i radnje. A ako fizičke i mentalne snage slabe, integritet osobnosti može ostati očuvan, a nakupljeno iskustvo daje mudrost. Ukoliko ne dođe do razvoja integriteta, javlja se očajanje i strah od smrti, pošto je sada prekasno da se život promijeni. Najčešći izvori opasnosti za psihičko zdravlje su i velika pasivnost i povlačenje jer vode u osamljenost koja je danas jedan od glavnih problema u starijoj dobi. Pojavljuju se sumnja, neodlučnost, strah, ponekad i zablude mišljenja, pogriješna tumačenja opažanja i iluzije. U toj dobi čest je multimorbiditet (prisutnost više dijagnoza bolesti). S druge strane, pretjeran naglasak na svijest o vlastitoj mudrosti vodi nadutom ponosu i aroganciji. Negativan ishod je zaključak da život nema smisla, puno je „propuštenog“, javlja se očajanje, uz projekтивно optuživanje drugih za neuspjeh. Idealizira se prošlost (optimizam sjećanja), a često obezvrjeđuje sadašnjost. Iskrivljenu ritualizaciju ovog razdoblja nazivamo sapijentizam (poza ili predstavljanje mudrosti a da takva mudrost uopće ne postoji). Toj teoriji dodaje se i deveti stadij razvoja kada se osobe suočavaju sa gubitkom autonomije i problemima nepovjerenja u svoje sposobnosti koje su počele propadati. Glavna razvojna kriza u ovim poznim godinama tiče se gubitka autonomije, snage i osjećaja kontrole nad životom, čije se razrješenje postiže napuštanjem materijalitičkog viđenja svijeta i potpunim okretanjem transcendentalnoj životnoj sferi. Ova dob i u posvećenom životu može dakle biti življena u punini a može postavljati nove probleme. „Postupno

povlačenje iz djelovanja u ponekim slučajevima bolest i prisilni nerad, predstavljaju iskustvo koje može biti veoma odgojno. Često bolan trenutak, ono iako nudi starijoj posvećenoj osobi da se dopusti oblikovati pashalnim iskustvom, suobličujući se raspetomu Kristu koji u svemu vrši Očevu volju i prepušta se u njegove ruke sve do preminuća. To suobličenje je nov način življenja posvećenja koje nije vezano uz efikasnost upravne zadaće ili apostolskog rada.“ (VC, br. 70).

Nužnost poznavanja ovih temeljnih tendencija naše osobnosti sa psihosociološke perspektive samo je jedna karika u nizu, jer znamo da je osobni identitet svakoga od nas jedinstven i neponovljiv, a k tome podložan utjecajima bioloških, socijalnih, duhovnih i drugih elementa. Možda je u svemu najvažnije naglasiti sljedeće: neke naše osobine su naravne, a neke stečene; neke svjesne druge nesusjesne; jedne pozitivne druge manje, na neke možemo utjecati na druge ne. Po tim smo osobinama različiti, makar možda i iste dobi, ali sama po sebi ta različitost može biti dvoznačna. Može biti povod obogaćivanja i temelj sazrijevanja, većeg razumijevanja i prihvaćanja, a može biti i razlog nerazumijevanja i neprihvatanja, podvojenosti i razdora. Nužno je, međutim, da svatko osobno ne odustane biti protagonist vlastitog trajnog sazrijevanja. Znati živjeti zajedno ili umijeće ljudskosti, kako su ga prije nazivali, najteži je predmet i ne može ga se nikad do kraja naučiti.¹⁵ Upravo, stoga, dokument o prilagođenoj obnovi redovničkog života kaže:

„Nitko se ne može izuzeti od nastojanja oko vlastitoga ljudskog i redovničkog rasta; isto tako nitko ne može sebe precijeniti i upravljati svojim životom sa samodostatnošću. Nijedno se razdoblje života ne može smatrati tako sigurnim i gorljivim da isključuje shodnost specifičnih pažnji da se zajamči ustrajnost u vjernosti, kao što ne postoji dob koja bi sazrijevanje osobe mogla smatrati dovršenim.“ (VC, br. 69)

Ne postoji, dakle, dob u kojoj se može reći: sad je dosta, ovako je dobro. Ova perspektiva o životnom ciklusu kao trajnom sazrijevanju stavlja pred nas brojne zahtjeve. To pak znači da je poznavanje principa i modaliteta za postizanje razvojne uravnoteženosti u razvoju osobnog životnog ciklusa u jednoj međugeneracijskoj redovničkoj zajednici neophodno.

3. Temeljne pretpostavke pozitivnih međugeneracijskih odnosa

Sigurno iz iskustva znamo kako ćemo u nužnosti trajnog sazrijevanja lakše uvjeriti osobe koje žive u jednom temeljnom stavu otvorenosti i fleksibilnosti, nasuprot onima koje su se ukrutile. Naravno, ovdje govorimo o osobama koje nisu zahvaćene

¹⁵ Usp. G. COLOMBERO, *Od suživota do bratstva*, Teovizija, Zagreb 2005, str. 14.

bolestima koje onemogućuju procese revizije, destrukcije i mijenjanja negativnih životnih stavova. Ukrućenosti zasigurno ima u našim zajednicama. Teško mogu po reći da sigurno neki ljudi imaju i opravdane razloge privremeno zauzeti takve stavove. A ako zajednica ne želi podržati takve stavove, jer oni ipak u konačnici štete osobi i svima oko nje, a želi pomoći svojim članovima da ih, možda, premisle i drukčije urede, treba se založiti ponajprije, pozornošću na ono što ti članovi žive i žele reći, a možda ne govore. Upravo je to prava zajednica, ne gdje je sve idealno jer je puno toga maskirano, nego gdje članovi otkrivaju svoja ograničenja u neposrednosti odno- sa kako bi zajedno sazrijevali, u istini i ljubavi, s nadom u razvoj dobrog u drugome.

Budući da je prvi zadatak ljubavi pročišćenje samog sebe do te mjere da se u zajednici onda i „neprijatelj“ spozna kao bližnji koji pati, zajednica ne može učiniti puno ukoliko se u njoj ne pokrenu članovi u tom smjeru. Da se druge prepozna u tom svjetlu trebamo istinski voljeti sebe i sve što je slomljeno u našem vlastitom biću. To je polazna točka razumijevanja i prihvaćanja. Ako, dakle, želimo početi od sebe, nužno je da radimo na osobnom iskustvu odnosa s Bogom te na vjeri bezuvjetne prihvaćenosti i ljubljenosti. Taj će nas pogled na nas same privesti k uvidu u ono što treba mijenjati, a što treba razumjeti i prihvatiti jer pripada području ljudske ograničenosti. Svakom je čovjeku teško „nositi vlastito breme“ i tome nastoji izbjeći raznim obrambenim mehanizmima koji mu daju privid da ga se oslobađa. Tako se događa sve dok je zarobljen strahom da mora priznati svoju grješnost i to svoje stanje integrirati u život, svjesno i odgovorno.¹⁶ Ali ako želimo načiniti prijelaz k prihvaćanju i ljubavi prema drugome – svima drugima – moramo, dakle, početi vrlo jednostavno, prihvaćajući vlastite blokade, zavisti, načine kojima se uspoređujemo s drugima, predrasude i mržnje.¹⁷ Samo ne slijedeći ta nagnuća mi možemo pridonijeti da se zidovi razdvajanja u zajednicama ne podižu, a time da se ne učvršćuje nerazumijevanje i neprihvatanje. Važno je istaknuti da mi „kao ljudska bića trebamo zidove da bismo se zaštitili i omogućili si produbljenje i razvoj naših osobnosti, ali opasno je kad oni postanu zidovi straha i netrpeljivosti. (...) Ovi zidovi, jednako kao i oni predrasuda i mržnje, nisu statični i nepomični; to su zidovi straha, ali istodobno i zidovi života, a život se uvijek razvija i napreduje. Zid koji u jednom trenutku sklanja i štiti, može postati zid tamnice koji isključuje život. No, i on može postupno nestati ponovnim uspostavljanjem povjerenja.“¹⁸ Obnovi života u odnosima povjerenja prethodi međutim praštanje i pomirenje, a ovima rušenje zidova razdvajanja. Sve su to dugotrajni procesi koje često blokira glavni čuvar naših negativnih zidova - strah od sukoba, strah da će „čudovište“ koje ljudi hrane potiskivanjem, prikrivanjem i nerješavanjem konflikata, izaći na slobodu i napraviti kaos. No, nekada je to jedini put, da se dogodi čudo zajednice.

¹⁶ Usp. A. CENCINI, *Traženje nutarnjeg sklada, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996*, str. 155.

¹⁷ Usp. J. VANIER, *Zajednica i rast, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2007*, str. 61-63.

¹⁸ J. VANIER, *Sveta povijest osobe, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2002*, str. 52-53.

Upravo tom cilju mogu poslužiti i konflikti i njihovo rješavanje.¹⁹ Bez obzira na to jesu li sukobi motivirani emocionalnim, socijalnim, biološkim, moralnim, intelektualnim, filozofskim ili nekim drugim odrednicama, međugeneracijski su sukobi vječni i prijeko potrebni, kao pročišćenje kroz koje se mora proći da bi se spoznalo „nebo“. Kad nije u pitanju patologija i kad se ne prekine dijalog i ti se sukobi mogu iskoristiti za osobni rast i razvoj, jer prepreke koje je moguće uočiti unutar samih zajednica, odnosno njezinih podgrupa, zrcala su onih prepreka i zidova koje ljudi stavljaju oko svoga ranjenog srca. A kad se zidovi počnu rušiti, posredstvom sukoba i/ili suočavanjem sa vlastitom istinom “razotkriva se srce sa svom svojom ljepotom i patnjom. (...) Silazak u srce je tunel bola, ali je i oslobođenje ljubavi. (...) Takvo putovanje sveta je povijest svake osobe, sveta povijest ljudskosti zajednička svim ljudima koja se ostvaruje kroz sva životna razdoblja: od djetinjstva – doba povjerenja, preko mladosti – doba traganja, velikodušnosti i idealizma, te zrelosti – doba plodnosti i odgovornosti, sve do starosti – doba gubitka i smirivanja. Na tom putovanju nam slabi, siromašni i nemoćni ljudi mogu biti ponajbolji učitelji jer, imajući osobite kvalitete malenosti, onkraj natjecanja, prijetvornosti i samodokazivanja, imaju osobitu ulogu u iscjeljenju srca svih koji s njima stupaju u ljudski odnos, otkrivaju u nama našu malenost koja jedina nadvladava sve razlike među nama.”²⁰

Upravo se u tom kontekstu stvaraju preduvjeti za zajedništvo i to kroz iskustvo otvorenosti i povjerenja. Više negoli o časovitoj odluci ovdje se radi dakle o jednom temeljnom stavu kojim svatko od nas prilazi drugome i dopušta da mu drugi priđe, da razumije i pruži elemente prema kojima biva razumljiv drugima, da prihvaća različite osobnosti i bude prihvaćen onakav kakav jest. Odrasla osoba koja ne smjesti zahtjev za prihvaćanjem i razumijevanjem kako sebe tako i drugoga u kontekst temeljnih uvjeta ostvarenja svoga zvanja u jednoj redovničkoj zajednici, ili si ne da pomoći u tome, teško može ostvariti čak i onaj temeljni kršćanski poziv na ljubav. A odgovor na taj poziv za nas nije optional, nije proizvoljni dodatak za koji vrijedi: ako jest – dobro je, a ako nije – opet dobro. Radi se o dosljednosti kršćanskog života koji ima izvor u daru otkupljenja, a kada netko prepozna i prizna da su mu život ispunili znakovi nezasluzenog spasenja u njemu se sve preobrazi i s obzirom na izbor temeljnog pogleda vjere u osobi se sve počinje integrirati na dobro. Na temelju tog temeljnog kršćanskog iskustva nezasluzene i bezuvjetne prihvaćenosti, osoba primljenu ljubav počinje pretvarati u darovanu ljubav (ponekad je proces obrnut ili istovremen), a osim u davanju ljubav iskazuje u brizi, odgovornosti, respektu i poznavanju.²¹ Osoba koja ima to temeljno kršćansko iskustvo i koja teži slobodi u ljubavi osjeća se odgovornom za svoje bližnje i takvom se pokazuje u odnosima s poštovanjem (lat. *respicere* – gledati kako

¹⁹ Usp. B. GOYA, *Psicologia della vita consacrata*, San Paolo, Milano 1996, str. 249-250.

²⁰ J. VANIER, *Zajednica i rast, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb 2007, str. 6 i 50.

²¹ Usp. I. GOLUB, *Najprije čovjek, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb 1985, str. 58-59.

jest); trudi se poznavati bližnjeg i u tome je motivirana brigom za njega i to radi njega samoga, a ne nekog drugog motiva, takva osoba počinje prihvaćati i razumijevati bolje i ispravnije nešto od slabosti drugih, ne svu slabost drugih, jer bi to bila iluzija.

„Ne možemo sebi uobražavati da drugoga možemo nositi u naručju i preuzeti na sebe teret njegova realiteta. Niti je to moguće, a niti bi to bila prava pomoć. (...) Kod toga nas ne smije smetati opasnost da budemo krivo shvaćeni ili čak proglašeni budalama koje plaćaju tuđe račune. Granice do kojih treba ići može odrediti samo ljubav.“²²

U tome je značenje prijelaza od „ja“ do „mi“ i nekada si u tome treba dati pomoći pomicati i postavljati granice koje su nam ipak potrebne, u nama i oko nas, malo-pomalo, dok ne sazrijemo do punine Kristove (usp. Ef 4,13). U ovim prijelazima nužna je „prije svega, ljubazna blizina poglavara; velika utjeha će također doći od stručne pomoći brata ili sestre, čija će brižljiva i raspoloživa nazočnost moći dovesti do ponovnog otkrivanja osjećaja saveza što ga je Bog kao prvi uspostavio i ne namjerava ga poreći. Osoba u kušnji će tako doći dotle da prihvati čišćenje i razotkrivanje kao bitne čine nasljedovanja rassetoga Krista.“ (VC, br. 70). Dakle, temeljni problem iz kojeg izvire nerazumijevanje i neprihvatanje u zajednicama, nije generacijski, nego osobni i to onaj koji označava naš mentalitet.

„U razumijevanju ‘starijega’ i ‘mlađega’ mentaliteta više nego dob od pomoći je spremnost promijeniti se, nasuprot otporu promijeniti se. (...) Promjena je mješavina poniznosti, hrabrosti, snage i energije koja s vremenom može oslabjeti i ukrutiti pamet kako godine prolaze. (...) Stav prema promjeni za mene je crta razdvojnica između mentaliteta, glavni čimbenik u takozvanom generacijskom jazu, plus u životu skupine.“²³

Ako se osoba ipak upusti u tu avanturu i odluči na taj prijelaz, a to će joj biti lakše u jednom kontekstu gdje se osjeća prihvaćenom, trebala bi napustiti neke uvriježene stavove ponašanja koji nisu konstruktivni te slijediti u strpljivosti sljedeće prioritete ljubavi: paziti na način komunikacije; tražiti u bližnjima pozitivnosti; donositi te pozitivnosti Bogu i moliti ga za dar ljubavi; nastojati prihvatiti te biti pažljiv prema onima s kojima ima najviše poteškoća.²⁴ Ako u ovima želimo ipak izabrati prioritet nad prioritetima, onda je to onaj da naučimo prepoznati pozitivno u svemu oko nas (usp. BŽUZ, br. 12; 53; 71).

„Ono na što se sami moramo prisiliti jest promatrati drugoga na nov način. Moramo preispitati naše predrasude i pokušati jednom svjesno promatrati drugoga kroz naočale vjere i vjerovati u ono dobro sjeme u njemu. Ne smijemo se prisiljavati na

²² A. CENCINI, Traženje nutarnjeg sklada, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996, str. 163.

²³ C. G. VALLES, Živjeti zajedno, FTIDI, Zagreb 2001, str. 55 i 62.

²⁴ Usp. J. VANIER, Zajednica i rast, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007, str. 63-66.

ljubav. Ljubav proizlazi iz vjere. Naša je zadaća uskladiti naše ponašanje s našim viđenjem stvari. Ako to ne učinimo, rastrgani smo u sebi. No ne trebamo proizvoditi osjećaje ljubavi u sebi. Kada u drugoj osobi otkrijemo čežnju za dobrotom, i u nama će se probuditi pozitivni osjećaji. (...) Često brkamo ljubav i sklad. Istina, bilo bi jako lijepo kada bismo svi mogli živjeti u skladu jedni s drugima. No to je samo utopija. (...) Čežnja za skladom napušta okrutnu stvarnost i bježi u svijet privida. Ljubav se izlaže stvarnosti, upušta se u nju i preobražava je. Čovjek može preobražavati samo ono što je prethodno prihvatio.“²⁵

U postizanju tih temeljnih pretpostavki svakog razumijevanja i prihvaćanja, odlučujuću ulogu imaju procesi formacije, redovite i izvanredne, osobne i zajedničke, trajne (permanentne) i početne, u koje se nužno trebaju uključiti svi članovi zajednice (VC, br. 65-71). Ako želimo istaknuti samo neka opća formativna usmjerenja onda je nužno, prije svega, shvatiti da u centar naše svakodnevne i apostolskih pothvata, odlučivanja, obnove i ostalog, treba staviti osobe u službi Kraljevstvu Božjem, svaku osobu u našim zajednicama, onu u početnoj formaciji, kao i punopravne članove. Trajnost i obnova jedne zajednice temelji se upravo na tome, na središnjosti osoba i njihovom vrjednovanju, kao bića kadrih biti u odnosu, interakciji, dijalogu, susretu, međusobnoj ovisnosti i to radi istog cilja i unutar jedne karizme. Koliko god to možda zvuči jednostavno i normalno za ljude našeg vremena, u zajednicama gdje je pretežno više članova srednje zrele i starije dobi to nije tako jednostavno, jer se takva perspektiva direktno ili indirektno kosi s njihovom formacijom i načinima života i djelovanja ad hoc, kao i sa samim poimanjem redovništva. Dok je, npr., ne tako davno položiti zavjete značilo bez prigovorno prihvatiti prije svega „posao“ kao svoje poslanje, možda i bez obzira na darovitost osobe i na mogućnost kreativnog razvoja karizme; danas se zahtijeva upravo suprotan smjer.²⁶ To je posve drukčije u odnosu na nastojanje u prošlosti da se svi izjednače i budu anonimno uniformirani. I to se ne ističe zbog toga što bi se nekome htjelo reći kako prije ništa nije valjalo nego, stoga, što ostvariti zvanje danas znači unutar jedne karizme ostvariti ono za što je osoba stvorena i što to ne može biti uočeno, definirano, niti razvijeno kao jedno karizmatičko poslanje bez sudjelovanja te iste osobe u procesima formacije, razlučivanja i odlučivanja o njoj samoj. „Ova osjetljivost prema pojedincu izražava se u većoj suodgovornosti i demokratičnosti zajedničkih odluka, u aktivnom sudjelovanju svih u životu grupe, u manjoj psihološkoj ovisnosti o poglavarima, u otvorenosti i jasnoći odnosa, više dijaloga. Jednom riječju više zajedništva.“²⁷

²⁵ A. GRÜNN, Vjerovati znači promijeniti gledište, Teovizija, Zagreb 2007, str. 63-64.

²⁶ Usp. M. LLANOS, Le generazioni giovani dei religiosi e la vita consacrata. Come organizzare la formazione iniziale, u: R. MION (ur.), Generazioni di religiosi e vita consacrata, LAS, Roma 2008, str. 78-82.

²⁷ G. COLOMBERO, Od suživota do bratstva, Teovizija, Zagreb 2005, str. 12.

S druge pak strane, koristiti svoje darove znači izgrađivati zajednicu, a ako u tome osoba nije vjerna, razumijevanje i prihvaćanje obostrano slabi, jer počinje manjkati jedna karika zajedništva. Unutar ovog temeljnog usmjerenja trajna formacija treba pomoći raditi na osobnom planu života i djelovanja u karizmi zajednice te postizanju ciljeva koji se odnose i na poboljšanje odnosa u zajednici (usp. VC, br. 12, 42, 43, 66, 70, 109).²⁸

4. Razumijevanje i prihvaćanje u službi poslanja zajednice i njezinih članova

Upravo s obzirom na temu o kojoj razmišljamo danas, važno je da zadržimo misao o redovničkoj zajednici kao daru, jer u zajednici sve počinje prepoznavanjem da smo u zajedništvu jedni s drugima; stvoreni smo da budemo zajedno.²⁹ „Ono (zajedništvo) je dar koji dolazi od poslušnosti riječi Božjoj, a u redovničkom životu, i od poslušnosti autoritetu koji podsjeća na tu Riječ i povezuje je s pojedinim situacijama prema duhu ustanove.” (BŽUZ, br. 48) Ali, s obzirom na tu teološku naznaku od posvećenih se osoba zahtijeva da odgovore na dar uzdarjem: „da budu uistinuiskusne u zajedništvu i da prakticiraju njegovu duhovnost“. (VC, br. 46; usp. BŽUZ, br. 12-34) Ta duhovnost zajedništva u koju nas je napose želio uputiti blaženi papa Ivan Pavao II, dolazi do izražaja i u našem apostolskom djelovanju (usp. NMI, br. 43-45; PKOK, br. 28).

U odnosima koji izvire iz duhovnosti zajedništva mi danas možemo biti znak svijetu i ljudima našeg vremena, a to znači živjeti sada, ali s vizijom unaprijed, dakle mijenjati se ne samo ukorak s vremenom, nego u promjene unositi kršćanske vrjednote na uvijek izazovan način, pravovremeno i bez zaostajanja. A danas biti znak znači prvenstveno „biti“ kao posvećene osobe, koje nisu niti rigidne niti hladne, nego smione i otvorene promjenama, odmjerene, komunikativne, osobe s antenama koje hvataju zahtjeve univerzalne Crkve, a odgovaraju na njih u konkretnosti života, one koje su kadre uzeti udjela u konfuziji uskrsnog vremena i ohrabrivati se međusobno u trci prema praznom grobu te se s njega vraćati tamo gdje ih Uskrsli upućuje, i to ne kao samci, nego kao osobe u dijalogu i zajedništvu, dakle u razumijevanju i prihvaćanju.³⁰ Drugi vatikanski sabor govorio je o crkvenom poslanju za dijalog koji od nas traži međusobno cijenjenje, poštivanje i slogu, priznavajući svaku zakonitu raznolikost (usp. GS, br. 92). I unutar tog poslanja:

²⁸ Usp. G. ROGGIA, *Le generazioni adulte dei religiosi e la vita consacrata*, u: R. MION (ur.), *Generazioni di religiosi e vita consacrata*, LAS, Roma 2008, str. 96.

²⁹ Usp. J. VANIER, *Zajednica i rast, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb 2007, str. 103.

³⁰ Usp. S. ARNOLD, *Una prospettiva dall'America Latina: la vita consacrata come „discesa agli inferi“*, u: F. PRADO (ur.), *Dove ci porta il Signore. La vita consacrata nel mondo: tendenze e prospettive*, Paoline, Milano 2005, str. 124-125.

„Cijela Crkva, naime, mnogo računa na svjedočanstvo zajednica bogatih ‘radošću i Duhom Svetim’ (Dj 13, 52). Ona želi ukazati svijetu na primjer zajednica u kojima uzajamna pažnja pomaže da se prevlada samoća, saobraćanje potiče sve da se osjećaju suodgovornima, praštanje liječi rane, osnažujući u svakome nakanu zajedništva. U zajednicama toga tipa narav karizme upravlja snagama, podupire vjernost i usmjera-va apostolski rad svih prema jedinomu poslanju. Da bi predstavila današnjem čovječanstvu svoje pravo lice, Crkvi su hitno potrebne slične bratske zajednice, koje samim svojim postojanjem predstavljaju prilog novoj evangelizaciji, jer stvarno pokazuju plodove ‘nove zapovijedi.’“ (VC, br. 45)

Zdravi odnosi mogu se razvijati među članovima bilo koje dobi, ako zajednica ima cilj postojanja izvan nje same, ne kad je svima unutra prividno dobro i lijepo. Redovništvo će dakle, preživjeti samo ako pronađe načina da i danas usmjeri k svome cilju, a taj je zadatak temeljni element u izgradnji zajedništva.³¹ Nama bi cilj trebao biti jasan kao i svrha koja je određena karizmama naših utemeljitelja/ce. Karizma je milost za poslanje i pozvane smo je kreativno razvijati u prilikama našeg vremena. U tome je važno otkriti ključnu točku vjernosti karizmi.³² Jasnoća oko te ključne točke života i djelovanja uvelike pridonosi postizanju zajedništva i ostvarenju poslanja. Ta ključna točka je temelj životnosti zajednice i mjerilo autentičnosti života prema kojem svi članovi usklađuju svoje živote i služenje. Redovnička zajednica nije neko civilno profitno udruženje, niti dragovoljna udruga, niti grupa volontera. Redovnička zajednica nije bilo kakva grupa ljudi koji imaju isti cilj, nego zajednica ljudi koji se prepoznaju u božanskom zajedništvu i u jednoj čudnoj privlačnosti prema Bogu kojeg iznad svega ljube i trude se spoznati što On želi od njih danas te spoznavši to nastoje njegova nadahnuća provesti u djela. U protivnom, zajednica zapada u rutinu držeći se strogo pravila koja nisu kadra prenijeti vrijednosti karizmatškog dara novim generacijama, odnosi postaju isključivo hijerarhijski, a zajednica isključivo ustanova.³³ Otkriću ključne točke vjernosti kao temeljnoj okosnici životnosti zajednice pomažu dva međusobno povezana elementa: 1. Prepuštanje Providnosti u neizvjesnosti, a ne sigurnost u materijalnom; 2. Vjernost početnoj viziji, ne oblicima služenja, nego viziji koja je ustanovi dala temelj posredstvom utemeljitelja/ce.

Istinsko razumijevanje i prihvaćanje nastupa kad članovi zajednice u svoja srca i umove integriraju tu temeljnu viziju duha zajednice. Uz navedene preduvjete za međusobno razumijevanje i prihvaćanje, pri definiranju ključne točke vjernosti karizmi treba imati u motrištu ispravno teološko dozrijevanje za izoštrjen pogled vjere, ozbiljno zauzimanje oko duhovnog života, uporabu svih raspoloživih sredstava i otvorenost suradnji sa svima, napore s laicima (usp. BŽUZ, str. 74). Tako će se zajednica

³¹ Usp. R. FARICY, *Kako cvjeta redovnički život*, Duh i voda, Jelsa 1986, str. 7.

³² Usp. J. VANIER, *Zajednica i rast*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2007, str. 210-211.

³³ Usp. L. GUCCINI, *Karizma osoba i zajednica u redovničkom životu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000, str. 37.

lakše oduprijeti svim opasnostima a napose individualizmu i komunitarizmu koji su jednako štetni. Iako smo mi skloniji identificirati individualistička poslanja u kojima se netko angažira gdje i kako hoće bez obzira na zajednicu i njezinu karizmu, u zajednicama, napose onima u kontekstu postkomunističkih zemalja, postoji i problem komunitarizma koji "otežava vrjednovanje pojedine osobe krivim stavom da smo svi jednako odgovorni, jer to znači da smo svi jednako neodgovorni."³⁴ Neki autori naglašavaju kako su danas upravo volja i stjecanje sposobnosti za suradnju osnovni putovi konkretizacije zajedništva.³⁵ U tom pogledu:

„S problemima se treba suočiti, a ne ih izbjegavati. Sama molitva za nova zvanja nije dostatna. Treba upoznati život mladih, njihove sklonosti i naći načine kako im se približiti i približiti im svoj redovnički poziv. Doba adolescencije traži uzore. Redovnici i redovnice bi trebali svojim životom moći prezentirati model redovništva. Također, mladima, i uopće ljudima se treba približiti i stupiti s njima u međuljudski odnos. U tom odnosu treba biti puno više povjerenja nego što je sad. Pitanje povjerenja još je jedan od problema današnjeg društva, a pogotovo je prisutan u bivšim komunističkim zemljama, unutar društva, na relaciji Crkva-društvo i naravno unutar Crkve same. Uz povjerenje ide i problem prihvaćanja drugoga, različitog od nas. Današnji mladi su rođeni, rastu i odgajani su u drugačijim okolnostima nego što je rastao i bio odgajan najveći dio članova sadašnjih redovničkih zajednica. Te različitosti treba prihvatiti, razumjeti i poći im u susret. No, ako se zadržava model pravila zajednice koji je na tragu birokratizacije sustava, tako i sustava redovničke zajednice, problem samoodržanja bit će sve veći. Čvrsto i nefleksibilno držanje pravila bez uzimanja u obzir ljudskosti i posebnosti svake osobe ne može doprinijeti poželjnosti pripadnosti takvom sustavu. Graditi most povjerenja i prihvaćanja različitosti i širi način razmišljanja može biti pravi put u budućnost. (...) Zaključno, čini mi se da je s obzirom na sve navedeno najveća odgovornost redovništva danas: evangelizirati i evangelizirati se! Uloga će se, ukoliko se odgovornost prihvati, sama naznačivati kroz odgovorno evangelizatorsko djelovanje u Crkvi zajedno s laicima i hijerarhijom u dinamici koju je u tom tripletu moguće postići. Dovoljno će biti ako u tom smjeru krene cijela formacija i promoviranje osobnih karizmi i onog trajnog nadahnuća velikih utemeljitelja koji su se dali nadahnuti evanđeljem i u vremenitoj stvarnosti znali ga zaživjeti puninom prisutnosti vječnosti u vremenitosti. Izvan toga, ja smisla, a ni opstanka redovništva na duže staze, ne vidim. Osim kao razvoja osobne religioznosti i neke egzotike.“³⁶

³⁴ T. IVANČIĆ, *Redovnica između Isusa i svijeta*, Teovizija, Zagreb 2005, str. 135.

³⁵ Usp. I. SIVIGLIA, *Collaborare: un nuovo nome della comunione*, u: CISM, *Collaborare nel tempo delle diversità*, (s.c.e), Roma 2005, str. 20.

³⁶ G. ČRPIĆ, *Uloga i odgovornost redovništva u novim društvenim uvjetima*, u: <http://www.redovnistvo.ba/hr> (30.3.2012.) Više o kontekstualiziranoj obnovi redovništva vidi u: B. Z. ŠAGI, *Put i usput redovništva. 40 godina od Drugog vatikanskog koncila, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb 2005.

Crkva, recimo, očekuje mnogo od redovnica na području nove evangelizacije, tj. u pogledu privođenja ljudi našeg vremena do odluke za skok vjere (usp. VC, br. 73). U kontekstu govora o tom općecrkvenom suvremenom izazovu, Crkva poziva redovništvo na obnovljeno svjedočanstvo života te ga upućuje k novim aeropazima djelovanja u kojima svoj kreativni doprinos mogu dati različite karizme i različite generacije, štoviše njihov doprinos je nužan kako bi se postigla komplementarnost odgovora na izazov. (usp. VC, br. 96-103; PKOK, br. 30; 36-45) U tome je važan „doprinos svakog pojedinca, makar to bio i jedan pogled, pozdrav, riječ, znak pozornosti ili bilo koji od bezbrojnih načina kojima se može reći: „sretan sam što sam tu s tobom, s vama.“³⁷ Takav doprinos bit će različit, jer imamo različit stupanj odgovornosti, ali nitko se ne smije izuzeti niti osjećati beskorisnim. U tome smo odgovorni jedni za druge, a posebnu ulogu u pogledu animacije ima vodstvo zajednice.³⁸

Za kraj, uvijek je dobro imati na pameti da je naša današnja situacija posljedica tisuću gesta ljubavi ili mržnje koje su joj prethodile. To nas prisiljava upamtiti da se sutrašnja zajednica rađa iz naše vjernosti karizmi u sadašnjosti, ma koliko mi bili međusobno različiti dužni smo tražiti način kako živjeti vjernost i pritom biti radosni.

UMJESTO ZAKLJUČKA – Rabinov dar³⁹

Nekada velika samostanska zajednica izgubila je svoje podružnice zbog progona u 17. i 18. stoljeću te pojave sekularizacije u 19. stoljeću, bila je desetkovana, opstala je jedino još matična kuća, ali i ona je izumirala. Ostao je bio opat s četvoricom sedamnaestogodišnjaka. Bilo je očito, taj red izumire.

U gustom šumi što okruživaše samostan, stajala je jedna koliba u koju bi se s vremenom na vrijeme povlačio rabin iz susjednog grada u osamu. Stari su redovnici, tijekom mnogih godina probdjevenih u molitvi, postali pomalo vidoviti te su uvijek mogli osjetiti kad bi rabin svratio u svoj samotni stan. “Rabin je opet u šumi, rabin je opet u šumi!”, došaptavali bi jedan drugome. Budući da je opat uvelike bio zabrinut odumiranjem reda, bilo mu je došlo na pamet, posjetiti samotnu kolibu i pitati rabina, možda on može dati neki savjet kako spasiti samostan.

Rabin je opatu u svojoj kolibi poželio dobrodošlicu. Međutim, kad je opat objasnio zbog čega je došao, rabin je mogao jedino suosjećati s njim. “Znadem kako je to”, rekao je, “u ljudima nema duha. Tako je i u mom gradu. Skoro nitko više ne dolazi u sinagogu.” Stari opat i stari rabin su zajedno plakali. Potom su čitali neke dijelove

³⁷ G. COLOMBERO, *Od suživota do bratstva*, Teovizija, Zagreb 2005, str. 35.

³⁸ Usp. J. GALOT, *Nadahniteljica redovničke zajednice*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1973, str. 65-79; J. VANIER, *Zajednica i rast*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2007, str. 286-325.

³⁹ Rabinov dar, <http://www.hrkarmel.com> (10.4.2012.)

Tore i tiho razgovarali o stvarima punim dubokoga smisla. Vrijeme je teklo i opat je morao poći. Zagrlili su se. "Divno je što smo se upoznali nakon toliko godina, ali ja ne postigoh svrhu svog posjeta. Ima li nešto što bi mi mogao reći, možda neki savjet, koji bi mi pomogao sačuvati samostan?", reče opat. "Ne, žao mi je. Nikakva savjeta ti ne mogu dati. Jedino što ti još mogu reći jest da je Mesija među vama", reče rabin.

Kad se opat opet vratio u samostan, okružiše ga ostali redovnici. "I, što kaže rabin?" - "On nam ne može pomoći. Zajedno smo plakali i čitali Toru. Rekao mi je jedino, i to na mom odlasku, a to je pomalo tajanstveno, da je Mesija jedan od nas. Ne znam što je s tim želio reći", ispričao im je opat. Narednih su dana, tjedana i mjeseci stari redovnici razmišljali i pitali se, ima li nekog smisla u rabinovim riječima. -Mesija je jedan od nas? Je li moguće, da je mislio na jednog od nas u samostanu? Ako jest, tko je taj? Je li to opat? Jest, ako je zbilja na nekoga mislio, onda je to svakako opat. Vodi nas već čitavu generaciju. S druge strane, što ako je mislio na brata Tomu. Brat je Toma sigurno svet čovjek. Svima je poznato da je Toma istinski prosvijetljen čovjek. Zacijelo nije mislio na brata Alfreda. Alfred je ponekad jako tvrdoglav. Međutim, kad dobro promislim, premda ljudima bode oči, kad se svega prisjetim, Alfred je uvijek bio u pravu. Štoviše, i te kako u pravu. Možda je rabin mislio upravo na brata Alfreda. Ali na brata Filipa sigurno nije mislio. Filip je sasvim pasivan, nitko i ništa. Pa ipak, pomalo tajanstveno, on ima dar pojaviti se upravo onog časa kad ga trebaš. Jednostavno se magično stvori kraj tebe. Možda je Filip Mesija. Na mene rabin, naravno, nije mislio. Ja sam obična osoba. Zar bih mogao biti tako značajan? - I kako su mnogo razmišljali upravo na ovaj način, stari su se redovnici počeli ophoditi jedan prema drugome s velikim poštovanjem upravo zbog mogućnosti da je jedan od njih Mesija. A zbog te male šanse da su i oni Mesije, počеше i sami prema sebi pokazivati izuzetnu brižnost. Budući da je šuma u kojoj se nalazio samostan bila zaista prelijepa, dolazili bi ponekad ljudi do samostana na izlet na njegov maleni travnjak, lutali po puteljcima, kadikad čak zalazili u trošnu kapelicu i molili. Dok su to činili, osjetili su, a da toga nisu bili svjesni, auru ovog posebnog poštovanja, koja je sada lebdjela oko ovih pet starih redovnika i činilo se kako iz njih nešto žari i prožima čitav okoliš. Samostan postade čudesno omiljen, štoviše, naprosto je mamio. Ljudi su i nesvjesno počeli češće svraćati na izlet, zabavljati se i moliti. Sa sobom su dovodili prijatelje i pokazivali im ovo jedinstveno mjesto. Njihovi bi prijatelji opet dovodili svoje prijatelje. Tako se zbilo da su mladi posjetitelji samostana počeli prilaziti starim redovnicima i razgovarati s njima. Poslije izvjesnog vremena jedan od njih upita može li im se pridružiti. Potom još jedan. I nakon nekoliko godina, zahvaljujući rabinovu daru, samostan ponovo postade red koji cvate i raste.

LITERATURA

Dokumenti

- PC - Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkoga života Perfectae caritatis, u: DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2008, str. 313-333.
- GS - Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenoj svijetu Gaudium et spes, u: DRUGI VATIKANSKI SABOR, Dokumenti, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2008, str. 651-812.
- BŽUZ - KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Bratski život u zajednici, HKVRP, Zagreb 1994.
- VC - IVAN PAVAO II, Apostolska pobudnica Vita consecrata, HKVRP, Zagreb 1996.
- PKOK - KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, Ponovno krenuti od Krista, HKVRP, Zagreb 2002.
- NMI - IVAN PAVAO II, Apostolsko pismo Novo millennio ineunte, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2001.

Bibliografija

- ARNOLD S., Una prospettiva dall'America Latina: la vita consacrata come „discesa agli inferi“, u: F. PRADO (ur.), Dove ci porta il Signore. La vita consacrata nel mondo: tendenze e prospettive, Paoline, Milano 2005.
- CENCINI A., I giovani sfidano la vita consacrata. Interrogativi e problematiche, Paoline, Milano 1996.
- CENCINI A., Traženje nutarnjeg sklada, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1996.
- CISM, Collaborare nel tempo delle diversità, (s.c.e), Roma 2005.
- COLOMBERO G., Od suživota do bratstva, Teovizija, Zagreb 2005.
- ČRPIĆ G., Uloga i odgovornost redovništva u novim društvenim uvjetima, u: <http://www.redovnistvo.ba/hr> (30.3.2012.)
- FARICY R., Kako cvjeta redovnički život, Duh i voda, Jelsa 1986.
- GALOT J., Nadahniteljica redovničke zajednice, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1973.
- GISMONDI G., Dialogo intergenerazionale: componenti e dimensioni culturali, u:

- «Convivium Assisiense» 3(2001)1, str. 77-108.
- GOLUB I, Najprije čovjek, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1985.
- GOYA B., Psicologia della vita consacrata, San Paolo, Milano 1996.
- GRÜNN A., Vjerovati znači promijeniti gledište, Teovizija, Zagreb 2007.
- GUCCINI L., Karizma osoba i zajednica u redovničkom životu, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2000.
- HKVRPP, Statistika, u: <http://www.redovnici.hr> (1.4.2012.)
- IVANČIĆ T., Redovnica između Isusa i svijeta, Teovizija, Zagreb 2005.
- MARCCISE C., Putovima Gospodnjim. Duhovne vježbe u karmelu, UPT, Đakovo 1994.
- MION R. (Ur.), Generazioni di religiosi e vita consacrata, LAS, Roma, 2008.
- MOHORIĆ M., Studijski seminar o postkoncilskoj redovničkoj obnovi, u: <http://www.sestre-scj.hr> (1.4.2012.)
- RODÉ F., Obnova redovništva uz pomoć prave hermeneutike, <http://www.franjevci-split.hr> (27.3.2012.)
- RIJEČKA NADBISKUPIJA, Povjerenstvo za redovnice, u: <http://www.ri-nadbiskupija.hr> (16.4.2012.)
- ŠAGI B. Z., Put i usput redovništva, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2005.
- VALLES C. G., Živjeti zajedno, FTIDI, Zagreb 2011.
- VANIER J., Sveta povijest osobe, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2002.
- VANIER J., Zajednica i rast, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 2007.